

S 665

K 34/85 F Ledwaba

Miscellaneous items of Customs
from Mabasane's

P1-30*

603

Xo wêla xa Basotho. MAY 5 - 1944

P.P. 1-30

8/85

I

K34/85

1
F Ledwaba

Sesothong xola mošimane a jete a
xotše, xo swanetše xose a wêlê - a be monna
Byale xê, banna ba leka xo ~~khoboketša~~
^{bašimane} xose Bodikana bo tšwê.

Ka kudu, banna ba letela ngwasa
wa mabêlê a mantšê - xolar ba 'xoboditše
mabêlê - 'me ba nthà Bodikana. Ba tla re
xe ba 'lomile leraka ba thōma ba rēsa
taba ye mošatê. Xosong ya mošatê kxosi e
tla dula le bakxothatsi ba xaswê, 'me a re
xo mokxothatsi a moxolō. Re metšwe ke
pula ka thwanelō le mabêlê a ^{re} kxoditša
dipelo; ke tšile ke bōna xose aswa tlala e
ka re be xona.

Byale xê, ke be tšwe, xo byang xe ke
re ka nthā māšoboro a a tšetšexo metse
xose a tšwê 'boneng! Re ka ba nthā ka
moxaxo xa xola re bunnê, kōla mabêlê a
tšetše tšwê.

Q feleletša ka xo nyala.

Howa! Nakō ye ka moka xe o
moxolo a bolêla, mokxothatsi yina o no

S 665

K 34/85 F Ledwaba

P1-30*

663

II

K34/85

2

fêla a tsenthša lentšwana la se swana le
 ce "Law!" xoba ce "Sebata!" xoba ce "Llan!" xoba
 ce "Selô!" xoba ce "Selomêla!" Me se kxosi e
 feditšê o re ce "Ihobêler, wêna motho wa
 kxosi! O boletšê." Byale xê, mokxothatsi wola
 o tla botša o mongwe ditaba tšêla, o^une le
 ye yêna o di thšêla o mongwê, byalo byalo.
 Fêla, se o mongwe a botša o mongwe, o fêla
 a oketša mantšu a kxosi ka a mongwe
 xo fihlêla e le taba ye tšêle. Kamoka ba
 retebutša mantšu a xaxwê.

Xe ba thšêlana monêrô wo wa kxosi,
 mokxothatsi wola wa pele o tla buša a re
 xo kxosi: ce "Ihobêlar papa! Banna ba xaxo ba
 kwile. Ba bile ba dumêlana le Lena. Byale
 xê, ba be ba re a xo mongwê batseta xo
 yo thšêla dintona tšê dingwê."

Aowa, kxosi le yêna, xo bonchša
~~re~~ hlompî^{ya} lentšu la banna e fêla e re
 ce "Ntogo!" xoba ce "Papa!"

Ka nnete batseta ba a romiwa,
 'me lentšu la kxosi le ba le sepetšaxo ke:

S 665

K 34/85 F Ledwaba

P1-30*

663

III

K34/85

3

cc Xola xo bunnwê, banna kamoka ba tla tloxele maxal 'me ba tli xo wediša bašimane. Xae xo tla šala banna ba xo leta motse, le ba xo diša dikxomo fela - ka xobane bašimane. ba xo yo wêla ke badisi ba dikxomo. [Ba swanetše xo ba le mengwaxo e 15-18].

Xapê, molao wa Sesotho ke xo re xola xo wêlwa basadi ba se sa hlôla ba šila xoba ba apêla xola ba šoma. Xe motho a ka xoba molao wo, o tla ba molatong 'me o lefšwa pudu xoba nku ya tona. Xapê molao o re ba se ke ba lwa xobane Badimo ba tla befelwa. Le xona se xo na le molato, mong a wêna o swanetše xo letêla letšatši la xoba xo-wêla xo fetêle. Xapê, se motho a ka lwa xa se a swanêla xo wêlwa, ka xobane Badimo xa ba nyake. Le xona, motho mang le mang o swanetše xo romêla dijo 'Morotong' le se ngwana wa xaxiwê a se xona kua. [E ke yona melao ya xola Badimo Bodikana bo tšwile].

S 665 K 34/85 F Ledwaba

p1-30*

663

IV

K34/85

4

Byale xê, xola Bodikana bo swanelle
xo tšwa { xola mabêlê a setšê a butšwa }
banna kamoka ba swere loothata ba xo
itukisetšwa xo ya xona, ka xobane ke
lebaka le letšetšana. Ba thoma ka xo
kxêtha basimane, kamoxo xa fao. ba kxêtha
banna ba⁶ tšaxo xo šala le dikxomo le
motse, 'me banna ba ba setšexo ba ya le
Bodikana naxeng.

Go itukisa xa xona xo tšea
lebaka le letšetšana. Sa mōxō mathōmō ke
xole lapa le lengue le lengue le utšha
xoba le bea xoba šupa ntlo ye dip tša
Bodikana di tla xo apêlwa ka xona, xapê
le banenyana ba xo apêlwa, ba ba bedi.
Basimane ba beelwa tša bona dintlo ka thoko,
'me ngaka e thoma ka xo ba thlabêlêla
kamoka ka mokxwa wa setšaba. Ba bangwe
Basotho ba seba mohlaxare ba dira¹¹. Ba bangwe
^{6a} xaya serope. Go wêla xo napile xo
thomesile. Basimane ba rutwa dikopêlō tša
mohla mekete ya Badimō, le tšê dingwe

S 665

K 34/85 F Ledwaba

p1-30*

663

V

K34/85

5

tša xola ba wêla. Xo xôna Moutisi wa bôna, yêna o ba ruta xo bolêla ka diêma tša banna fêla, tšeo di kxônwaxo ke dingaka fêla. Xe a ba ruta diêma tšê tša xo se kxonêse o ba tiya ka moxetlwa, ke ba palêlwa ba itywa ka kudu. Xapê xola ba rutilewe, ba botôwa xose ba se ke ba botšai motho. Xe moutisi a ba rutile ditšuto tšê, ba swanetšê xo di diša xapê pele xa xaswê. Xe motho wa bôna a ka lebala, a retse! Aowa, xe ba feditšê fao, ke xôna ba ka ya 'Moxotang'. Ba thôna ba kxobokana mošate me ba wêla tsala xo yo rutwa sephiri se sexolo.

Za axa tsêka le sexolo ka xase xa ditšokxwa le ditšaba - mo ba ka sebonwe ke motho. Le xe xo le byalo xo na le banna ba xo diša motsana wo.

Mobana wo wa xo wêla o axilwe - ka taêlô le peô ya ngaka. Xona le ntlwana ya banna, le ya masoxana, le ya Bodikana. Kxôro e na le masôro a masara,

S 665 K 34/85 F Ledwaba

p1-30*

663

VI

K34/85

6

ya banna, ya masoxana, le ya Bodikana.
Pele xa ntlo engwe le engwe ya Bodikana
xo na le mollô o moxolo o o se wa
swanêla xo tina. Xo bile xo na le lefsika
le lentso pele xa ntlo ya ngwana wa
mošatê. { Bodikana bo bongwe le bo bongwe
bo na le ngwana wa kxosi }. Lefsiha li
le bitšwa "Sethokxolô". Xe xo dulwa mollang,
ngwana wa mošatê o dula kxaufsi le
lefsika leo, me ba bangwê ba dula kxaufsi
le yêna ka boxolo ba bo papa' bôna.
Bošexo bo bongwe le bo bongwe xo ôpêlwa
kôpêlô e ba se xo " --- Ison e ntse, e ntse!
xo lhlêla ba bolale ngwedi. Vako ye
kamoka bašimane ba robala fase xodimo
xa molôna, le xône xa ba dumelelwe xo
apara dikobô tša bošexo se e se leoxwana
leo ba ituxêlang.

Dikxaešedi tša bône kua xae
di tšene fase, di a ba apêla. Ba
swanetšê xo hlôkônêla kudw, ka robane
se ba ha apha boxobê bya dithšila ba

S 665

K 34/85 F Ledwaba

p1-30*

663

VII

K34/85

7

tla bolawa - Batho ba bōna eka ba rata
 xo loya Bodikana. Bupi bōna ke bo bontsi
 ka xone basadi le banenyana ba sitse kudu
 pele xa xe Bodikana bo etšwa.

Sijo di tšewa ke masoxana kua
 motseng. Boxobê bo diwa bo bothata 'me ba
 sola 'makaka' a xo dira thabana.

Xe xo lewa, mošimane o mongwe
 le o mongwe o na le monna wa xo
 mo lebêlêla. Xe ba rapetše mošimane o
 nthša sealla sa xo ja 'me a ngwathêlwa
 boxobê ka lehwana. Boxobê byo xa se bya
 swanêlwa xo soba sôhliwa. Eupya ^{bo} a
 metšwa. Xe a meditše, o ngwathêlwa xapê,
 byalo-byalo. Xe ~~a~~ ^o a metše Kapela oaitiwa;
 Xe a kxangwa le xōna o a itiwa. Xe
 Bodikana ^{bo} elê, masoxana a dula fase a
 ja a eketšile, a bile a šiba ka nama,
 soba maphi. Bodikana bōna bo ja pele
 letšatši le sobêla. Xe letšatši le ka sobêla
 ba sa ja, ba swanetše xo lakla masobê a le
 ba ba batšwa le boxobê ba ka molomong.

S 665

K 34/85 F Ledwaba

P1-30*

663

VIII

K34/85

8

Ka moraso xa ka kaweidi Bodikana bo thama xo tsoma. Masoxana a mangwe a sepela ka pela a mangwe ka moraso kôpêlô e a ôpêlwa xo re basepedi ba kxônê xo tloxa tseleng ya Bodikana. Xe motho, kudu mosadi, a palelwa xo tloxa ka pela, ikwisetsa mo fase 'me a e ikhusunetsa ka kobô xore a ^{ae} bônê selo. Xe a ka hloqinela xa nyenyane, o a bolawa, eupya ngwanenyana o ripiwa le leme xore a se kxônê xo botša batho.

Bodikana bôna bo swaswa xampe mo xo tsomeng. Ba tsomiswa ka diatla - xa ba sware thokana xoba lelungwana la xo ~~thoseth~~ thosetsa. Xe xo ~~fikline~~ sekweneng, ba dirisua lenaka le lealo 'me ba thama xo dira **tsata** le lealo xore diphôfôlo di tšwê. Awa, le se ba se na sa xo thosetsa xo ^{ba} xo bolaya, xa se be dumetelwa xo lesa di shôfôlo di feta. Xe phôfôlo e ka feta mošimane, o ~~la~~ itlwa kudu. Ka mokwana o mo byeo, dikotši di hlaxa letsatsi le lengwe le

S 665

K 34/85 F Ledwaba

p1-30*

663

IX

K34/85

9

le lengwe.

Diphōōfōlō se di befetšwe di ba liaba
ka manaka, di a ba nguapa byalo-byalo.
Ke motho a xobetsē ntlō e fišektšwa ka
sesimula - ke mokswa wa sesotho wa so
alafa dintšhō xantšhō. Ke mosimane a ka hwa
{ se phōōfōlō e mmolaile soba bolwetšhō },
sa so na motho wa kantšhō yo a ka
tšhaxo lehu le, le se ele mmawwē.

Mosexare se^{so} khutšwa, Godikana bōna
sa bo khutšhō. Ba tšhwarisšwa mekxaditšwana
soba tšhō dingwe diphōōfōlōtšwana, soba ba
loxišwa maxoxwana. Nchapanama se ba
e ya Morotong, ba swala dikatana tšhō so
xētšhō mollō. Šhō mosimane yo a sego a ka
diphōōfōlō so a so tšongwa, o rwadišwa kōta
e boima xapē e e naxo le manyōnyō, ~~so~~
a e swalē so fišha Morotong, kantšhō sa so
e lahla fašhō se a lengwa ke manyōnyō.

Godikana bōna sa bo je nāina ya
diphōōfōlō tšhō di bolaitšheng se so tšongwa,
ba ja marathō.

S 665

K 34/85 F Ledwaba

p1-30*

663

X

K34/85 10

Ka yōna kxwedi ya bobedi, basimane
ba a kxobokontšwa 'me xo sēwa melato
manthapama a mangue le a mangue-
Ka nnete xōna, sa se melato, ka xobane
basimane ba tšetišwa dilo tše ba sa di
xopoleng. "Mēna, o kile wa xana sola
kokuwaxo a xo roma. Ke phōšō e kxolo,
'me o swanetše xo tšlwa" ka tsela eo
mošimane o o tla itšwa. Le se a sa
xopole o tla xapeletšwa. Basadi le banna
ba letšela letšatšē leo, se mošimane a
wela. Se mošimane a kile a dira
phōšō xo nmaxwē xoba motho fela,
motho o o tla botšā banna xore mošimane
a itšwe. Xōna fa, mošimane o tla tšlwa
xo fihlēla madi a etšwa, banna ba se:
"Madi a klatšwa dibe tša mošimane
fela xo tšēnwa bonneng."

Ka yōna kxwedi ya bobedi dilo
di a tšatšā; basimane ba fūwa mafsi
a a bewa ka tšare sa ka nkaō.
'Me mafsi a a bewa ka tšare sa

S 665

K 34/85 F Ledwaba

p1-30*

663

XI

K34/85

11

Kala ya mokxalo. Basimane ba tla ya eo
 yona, nkoô, ba 'kuta moswe' xo fihlêla mo
 xo yona. Ke ba fihlile, ba swanetše xo
 tloša Kala yela ka melomo, banna ba ba
 itšio ka morao xo fihlêla ba e tloša,
 'me ba ka thōma xo ja mafi ao. —
 Ka yona tšela ye banna ba kaobwa xo
 ba kuta basimane xo se fšee mo
 ntwenng le xo ka ba byang.

Kapê ka yona kweledi ya bobedi,
 basimane xa ba sa sepela fêla. Ke xana
^{baanyana} ~~baanyana~~ ba thōma xo tšio mašōbē
 le morotong, epya xi ba tšene.

„Kowa ngwanāka, ka yona kweledi ya
 bobedi basimane ba ja ba iketšile, ba
 bile ba šeba ka nama, naba ka mafi.

Ba bile ba ntwā xo bina 'tšiba', xo ve
 mōhla ba boā ^{ba} ka makatšē ~~ka~~ batho,
^{Morotong xo na le batho} ba baxolo, ba ba hexo le mabitšo ka
 xo fetana xa bōna. Mōšō ya Moroto ke
 „Kgoache” 'me a latelwē ke „Mowara-Tau”
 {mōna wa xo ~~na~~ Dadi” diša mōlō}

S 665

K 34/85 F Ledwaba

p1-30*

663

XII

K34/85

12

yêncu a latelwe ke "Mowosa-Pudi"
{ monna wa xo swara, Pudi e e
dihlatela ka dithatana tse hlano, 'me
menwana ya mosenyi e tsenywa mokxahlo
xa dithatana tse me tsa pingelatawa xose
a kwê bohloko.

Ke Bodikana bo ~~to~~ bolale ngwedi
wa bobedi, bo thoma wa boraro - wa
mafêlêlô.

Mediso ya kwedi ya boraro e swana
le ya kwedi ya xo fetu, eupya melato
byale e rûweu ke masoxana. Eupya
masoxana wûna a ôla xo fetisa banna.
Ka lebaka le lengwe mosimane o
swasiswa lecala la mohuidisi ka diatla
xose a le ise kweli, kantli ke xa xo
le labla fase, xapê a be a boe nalo.
Ke a ka le wisa, o xla itwa. Ka
lebaka mosimane o diwa xose a
lebêlêlê ka xose xa 'Kxabu' ya mollo
ka wê xo xo pouya mahlô.

Ke xose xa kwedi ya boraro,

S 665

K 34/85 F Ledwaba

P1-30*

663

XIII

K34/85

13

bopapaxe basimane ba ya xae 'me ba boa
le ditwana tse di nyane 'me di tlilo
hlabya Morotong.

Nama e xla lewa eupya matlalo wone
a a ~~siba~~ soxwa a diswa ditsiba - mengwat
y tsa basimane sola ba aloxa.

Ke letšatš la xo aloxa le ~~batamete~~
basimane ba ipwa mokeng so hlapa, tsela
tse dintsi-tsa melora e ba beo ba robala
xodimo sa yona. Ka moraxo sa fao ba
~~tlatana~~ ka ~~tsotso~~ le hlakantšitšwe le
matlhasa a kolobê, xoba a nku, xoba a
pedi xoba a ksono. Ba fiva diphatana
tse dikhuswanyana mo so beo le 'seka' se
sa kwêlô.

Kae moraxo sa fao banna ba
moke o mongwe le o mongwe ba
ksethe basimanyana ba bona. Xo swanetše
~~se~~ xo iwa xae. Ke Boaitšana bo iloxa
Morotong bo botšwa xoxe bo se ka ba
lebêlêla moraxo kaxobane ba tla fofala. -
Eupya sephiri se sealo ke xoxe moroto o a

S 665

K 34/85 F Ledwaba

p1-30*

663

XIV

K34/85

14

fišwa xore ao seke swa šala ponthō
le e ngane ya ao šupa se se bea se
diwa fao.

Aowa sal xōna ao sweswe
bothata bya ao loke lokšetša kamoxilō ya
Bodikana. Kaōrō ya mosatē e a kxabišwa,
'me ya fišwa, le masato a a alwa.
Bodikana bo a šoxa. Ke bo tšena ke
Kaōrō ao opēla ka thabō e kašo.
Bo fihla mōaxang, bo khumana ka
dikhumu ba le fihla dihlōšō-difahlōšō.
Ka mosato sa fao, bo mōa' bāna ba
tše tšwēlele ba apere la ao makatōšō-
dipheta ke dipheta, masika ke masika
dillōpō sa se bollele. Ba tšile ao bāna
bana ba tšona ke mosadi a bone ngwana
wa saswē o mo apēša dipheta. Ka
sebaka mosadi o xakwa ke ngwana wa
saswē, ka xore ba boa ba fetoxile.
Ešepya ka sebaka mosadi o palilwa ke
ao hvetōšō ngwana wa saswē. Mantši
ke xore o huile morotang. - Aowa, le se

S 665

K 34/85 F Ledwaba

P1-30*

663

XV

15

K34/85

e le xoxe o hwile mathomong a
 Mxwedi ya xo petu, papaxê a tuta a ko
 se tsebise nmaxê xo fihlêla letšatši la xo
 aloxa. Mosadi wa batho o tla re a ^{sa} maketše
 Kxosi ya tšwêla e swere fitšana, 'me se a
 fihla pele sa mosadi o e lahla fase, ya
 phatlelwa swa tšya ~~bitaba~~ ^{setšiba} le sedibêlo sa
 makhuta { Ba ke ba re ke tša ngwana
 eo } Kamorao Kxosi yona e tla re: "Môwa
 e mo llê." Sellô se tla napa sa thôma
 eupya ba bangwe ba thabetše bana ba bôna

Le se ba boile byalo, basimane sa
 se ba lokolose. Ba rōbala ka ~~ntlong~~ ^{ntlong} e
 tee 'me banna ba dšwa ntlô eo bošexo
 ka sobana basimane ba ka lōra kudu
 batho ba ba kuta. Le ka mosô sa se
 ba dumelêlwe xo bolêla le basadi soba
 banenyana. Ba swanetše xo tloxa motšeng
 mosekare ohle ba ye naseng.

Kamorao sa beke tše pedi batho
 kamoka ba bitšwa mošatê. Le Bodikana le
 bōna bo a kšoboketōwa. Kxosi e tla

S 665

K 34/85 F Ledwaba

p1-30*

663 XVI

K34/85 16

thōma xo ba bitšō ka maina a
 bōna a xo wēla - Kuvēlō e nyakile
 xo swana le kolobetō - Kooši e tla
 buša ya ba fa maina a dikhōpha
 tša bōna, ka ditšho tša bōna Moroteng.
 Ba bangwē ke ba khōpha sa "Mapōgō"
 soba "Mahlwano" soba "Mantso" soba
 "Dirikwē" ke ba ^{boxale} sobane lya bōna, le
 ka xo hlalefu. Ka sebaka ba bitšwa
 "Malahlwa" ka se kooši soba e
 mongwe motho o mosole a ka kwa se
 ba wēla.

Maina a maswa ke bo ...
 "Malesela", Matsobane, Madimetša, Lesetša,
 Lesiba, le a mangwe. Ke e le banenyane
 ke bo "Ramaesela, Ramadimetša, Raesetša
 Raisibe, Ramatsobane, Seemole le a mangwe
 Kamoraso sa fao bašimane
 ba fisō dipatlama tšela 'me ba ya xae
 Howa, bašimane bale nabile
 ke banna. Ka ba sa hlala ba bitšwa
 bašimane, xapē 'xa ba sa šala balōkō

S 665

K 34/85 F Ledwaba

p1-30*

663

XVII

K34/85

17

bya kxemo moraso. ~~thatta e nthōwa~~
~~so neta melato.~~ Ke banna ba so
 rera melato. Thaka e nthwa e:
 napile e ~~thōwile~~ senyesile. Ba thōwa,
 mekwa e mebe. Ba nwa 'madila le
 bo papa' bōna; ba ju 'mphase {patsi}. Le
 mosadi o nyaka so nyala. Banna ba ba
 bitša diksalabyana. Motho wa bōna
 o re: "Ke ke ile xa-lesiba wa
 xa thōwala"; a e ra malome 'axê.

Ka baka la byalwa le byana, ba
 lwa le diksalabye tše - Eupya ba rutilwe
 ke tsōna. Ba fetōša bo "senyake",
 banneng, unyake basading." No hlwiwa le
 banenyana, xapē so nyatwa basadi.

Ka mosō o a nyala, o aca motsana.
 n'kō ne ke motšana mang!

{ditaba tše nna ke ile ka botōwa
 ke raxolo sola a sa phela. O be a bōna
 se ke nyaka so wēla 'me a mpotsa
 ka xobane yēna o be a tēse a sokotšē

S 665

K 34/85 F Ledwaba

p1-30*

663

XVIII

18

K34/85

'me a setse bile a hoile kwêlo?
O ile a ba a mpošiša se nka
~~hoile kwêlo?~~ krollêla.

Mohlamongwe o be a nthōšētša.
Eupya xa ke kxplwe, ao re dilo tše di
ka dirēša se makoowa a tlile. }

~ ~ ~ ~ ~

Noksalabyē nka o nkanedêlê tšū
leētswana la xaswê le banna ba ba
bedi se ba e ya "Taimane" ka maoto.

"Ngwana Rapisibe o tšeba sowe kxalê
rena se be se sa swanê le lena
"Malōfa" teng! Ke be re sa lape byale
ka diksoxo. Oho, xapê rena se be se
tšea mokwawatwata wa xo ya Taimane
ka dinaō.

"Hee! Ke apola ngwaxa wola se
mmaso e sa le ngwananyana. Ka tšoxo
fa e le ka laboraro, e le nna le
naxolo 'a Makibi le Noksalabyē o
mongwê wa xa Sekhaolê. Ke be re ya

S 665

K 34/85 F Ledwaba

P1-30*

663

XIX

K34/85

19

so ithula so tsona šona.

"Aowa, mphaxô re be re tsere.
"Seneifi" le sôna re be re tsere sa
so lekana, le ka so se tsebâ botela
bya leitô.

Matsatsi a manê le 'hafu' re
sepela so re na le ka mokwa.
So rile ka la boselêla, ra bôna
aore seneifi se a fela. Aowa, ka la
bošupa sana ra napa ra thianta
dithêkô. Mantšiboa se re rōbala se be
se re na le ka lojana la so no
ferehla dintô. Hei! O se ke wa sêsa
ngwana se ja-baledi. 'Seferehla-ntô se re
se fedile ka! Ra lebêlêla ra se tuu! Ra
rōbala ka dintô tša so ôma. Ra ba
ra toosa ka tšona, ra ba ra lala
ka tšona.

Mmalo! Ka tla ka bōna
monna wa swela! Moksalabyê wa sa
Sekhaolêlô, a re ruta thuto. Re ile
se re tsere ka dikobong, a napa a

S 665

K 34/85 F Ledwaba

p1-30*

663

XX

K34185

20

thōma: „ Banna ba xōō!” Etse ke
yēna. „ Ke nkabe ke le xae, xōna
byale nkabe ke re pele ke robala ka
a re: nhfff! nhfff! nhfff!!” Ka kxōna
ke re “ume!” ka boroko. ^{na} Napa a rōbala
rōbala so fihlila re tsoxa, ka masā
Masexane se re ya pele ka leto; a
nape a šalele, a re o sa 'ithoma'.
Nantšiboa xapē se re rōbala a thome
le xapē: „ Ke nkabe ke le xae
nkabe ke re: nhfff! nhfff! nhfff!! Ka
nape ka rōbala.

„ Bowa, a dira tšatši le lengwē
le le lengwē byalo. Ag! na ba sa
tšēnwa ke dipelaēlo. „ Na monna yo
yēna, ke eng a sa lape so hwa a re
nhfff! nhfff! nhfff!!” Ka mo labla 'tšatši le
lengwē ~~masexane~~ bošeso. O rile a sa re
nhfff! nhfff! nhfff!! eo ya xaxwē, ka napa
ka mokhutumula dikobo, ka dio
hlatkana le monxō wa 'fōla', motho a
bise a kxalēxile le wēna - ka napa

S 665

K 34/85 F Ledwaba

p1-30*

663

.XXI

K34/85

21

Ka re: „Bawa! Sekhaoliso! Laba ye ya xaxo 'ma e a re thisoa. Ke tšela mang yōna ye? Xafē, se monna a na le ba bangwē, o tle a leke so ba thusa; Byale, ke xore pelo ye ya xaxo e re tšee-ee! se rena re thapotsē ka tšela ye? „A ke o dio thusa hē mpušera wa ka.” aowa yēna a re: Ke be ke sa ~~eo~~ rata so le nuta xore ka moso le tšē le botšē basadi ba lena xore ba le šililē mphasō wa so tšebalisa wa fāla. Bawa, yōna ke ye. „Ke ka no tšasa bohle.” Ka hwetša e tšē tšē tšō ya kxotlu-o-monē.

„Bama!! Ke-ee a re 'ke! Ngwana Seja-baledi, monna eo le mmamohla se ke mo xopola ke ape ke be 'dumakasa' le hlōso ye ya ka e nape e hlakane.
 „Le wēna o tle o hlōkōmela le ka mosō; o se ke wa re se o

S 665 K 34/85 F Ledwaba

p1-30*

663

XXII

22

K34/85

sepela le batho ba xo hlalefisa!"

DIRĒTswana

Ba xa Ledwaba: Mahlabathe uwe!

Lo a ka re mahlabathe oya duma.

Shena se mba ha maphalisa thephanga.

Shena se khabo Kxētla - Mofathi

mphoyane. Nna se khabo Houtlaba -

Mabanda ho baal lwiwa. Nna ba ha

no-Mosilwana ho e- naba. Se khabo

nna - Swaba - Mofathi o moutshina

Lendebele. Se ra wena) wena lo

thindebe thindebe the kho the fana

na the ntšomo e phuma hōnga e

dahanene.

"debele! Malatši!"

Ba xa Ledwaba ba ipitša

'mahlabathe' - mabu - ka cobane ba

šwalane le nasa kamoka. Mo ntšeng

a se ka xo iphadiša - 'ba ha

maphalisa thephanga' -

Kxētla e be e ele mokxetolo

S 665

K 34/85 F Ledwaba

p1-30*

663

XXIII

K34/85 23

wa Kxale wa xa-Dwaba. Ke kwa
xore o ile a ^{bolawa} ~~belawa~~ ke bana ka
tsela ya xo makatša. Ga re o kile a
re a ka ba moledi wa bana wa
ba basadi ba xa-Dwaba kamoka. Eupya
bana ba sele se ba thōna xo lei,
ba mo palēla, a tšwa ka 'beka ba la
Kscaba. Ke ka baka le ba se: "Kxerella,
Mofathi-mpengane." Ka xore o thomile
maka.

Ilantlaba le yēna e be ele e o
mongwē ba wa batsēkole ba xa-Dwaba.
Xo thwe, Kxalē-Kxalē sola ba xa-
Dwaba ba sa axile xa Shamane,
Mapono ^{a kile} ba kšela bōšexo. Mapono a
be a dikile motse ka pele le ka
moraxō. Xe xo thšabiwa, yēna ba re o be
a bopokšē ngwana, 'me a tška xo fofa
bxosa la 'mohlono' - mosalētšwa. O ile
a fofa, eupya a wēla xodimo xa
lōna. Tšela, Medimo yabō e be e sa mo
robaletšē. Mapono a fetu a sa minone.

S 665

K 34/85 F Ledwaba

P1-30*

663

XXIV

K34/85

24

Ba re se ba sepetee a toosa a latela batho ba bangwe mo Thabeng-
mo ba beso ba khutile xona.

Ma le lengwe letšatši se thwe o tle a re a sete le bana ba motse xae se basadi ba ile masemoy Mapano a mabedi a tšela. A rile se a nyaka se bolaya bana yena a ema y mojakō a ba thibela. A re ba bolage yena pele ba bolaya bana Mapano a mo thosetša. Ma masumo epya a ema, ba mo hlaba, a ema. Ma ba bona xose xa a thabe, ba mo hlaba-hlaba mapoxo ba xobane o be a fihlile. Ma ona. Ba mo kselila-kxeila, epya ba se mmolage, se fihlile bana ba beso ba ile toosa ba boa 'me ba bolaya mapano ale.

Yena se thwe o be a se se na le ka bobano epya bana ba be ba se le xona. Oile a hwa ka morao se mengwasa e mebedi sola a sete a fihle.

S 665

K 34/85 F Ledwaba

P1-30*

III

XXV

K34/85

25

Sele a e hwa ba re le ae a be a re
sa tlhaxa o be a fela a lla a re o duma
xoba monna, xore a lefeletse sethoata se
sa xabô — "mathanda ho lwiwa".

Le mmamohla banenyana ba xona
xa-Owaba ba ba theletetse tlantlaba xoba
kxêretla. Ka ba nyake xo lahla maina ao.
~~Kano~~ Mmilwana - Mma - Mmilwana
yêna e be le mokxalabyê o mosolo wa
xa-Owaba wa kaso. O be a axile motse
wa xaxwe, mokxahlo xa mebilo e mebedi
kxaupsi le thaba. Ba bile ba re o be a
kxona xo nêsa pula.

Le lehano ba letokô la xaxwe-
bo xena — ba sa mo theletetse. — nna ke
Mmamamilwana, la byana.

Lela, ke kwa xore ka xobane
ba kxalê ba huile, ba xa-Owaba
xa ba sa kxona le xo nêsa pula. Kuda
Kape ke kwa xore ba xa-Owaba ba
hlompholotse Gaditana Gadiso ba kôna, ka
xo se ba leboxe se ba bolaila mabêlê.

S 665

K 34/85 F Ledwaba

p1-30*

KK3

XXVI

K34/85

26

Le mmamohla ba xa-Dwaba, ba xa-Dwaba wa xeso-xa ba sa bolaya mabêlê, le dikomo tša bôna tše dintsi, ka di tawale le xo fêla di a fêla. Le bolwetši ke bolwetši. Bo-re-a tšeba kamoka ba re batsa xose rena ba-xa-Dwaba re xoxile batimo ka xo se leboxe

Ba xa Galane

, mafiri uwe!! Bana ba xa mmamohla ka leso, fêla ba re ba tla ja leso, leso le tšoxe. Kamasa-di-mesêto.

Ba xa-Galane kamoka ke mafiri xo la xo tšwe, 'ba re ba tla ja leso, leso le tšoxe', ke ka 'baka la xo ja re ba xa-Galane xa ba kxone xo ja kantlê xa lesêto. Le mmamohla ba sa le byalo. Xe ba na le mokete xoba byalwa, xo swanetše xo ba le ntwanyana, xoba mofere-jeranyana.

Kapê le motho fêla ba mo tššetša lesêto xoba 'tšêlê' re a ka ba tima dijo.

S 665

K 34/85 F Ledwaba

p1-30*

663

XXVII

34 85

27

DIRÊTWARA TŠA DIKXOMO

Sebotse - Ke Kxomo e phaswana.

"Ahe! Sebotse sa sa Raphaswa. Re sa wêna Kxomo ya mmala o mabotse.

Shalbêk - Ke Kxomo e thaba ya molomo o modipa. "Shalbêk ya sa makubatê, sa ba nthate, ba ôla ka nna melôra.

Ringkals { Kxomo e tsukutla } forohla molomo, na wêna sa makhutsa o lengi.

Maolo { Kxomo ya sa hlôka dinaka } Maolo folosa thaba, ba re 'Kxomo tša thaba di a ôta.'"

Rômane "Rômase makolokata, 'pika la sa Ramohlala ke thšipi sutsa molô. Re sa wêna ntsedi mmina le masoane. Ahe! Rômase mantabakaba, pho e tšwang sa Matkadise.

Xarenale { Kxomo e pudutšwane } "Ahe dithlorana tša mošankwane - malêpêpê dila n gwana a diša mmntla.

Kgasa - Kxomo e Kxwana - "Kgasa ya mmamphekela, hunêla mosisi o kwatle sa

S 665

K 34/85 F Ledwaba

p1-30*

663

XXVIII

K34/85

28

malôba se tooxile. Shlathlamithla nguana.
o hlapê dinala, molomo o hlapile. Makoakoa
a Mmamoduwe, ngaka ya mošimane,
maipa nere a eme.

Serope ke kxomo ya xeso e thamaxa.
" Serope nkôkôlla, ke mošimane a hlaba
Lepelê ka tsoa ka thutubetso lebošo,
mola bo mmaso Mmana la ba ile
mešomong. Ke thutubetso ya mastwana
a makhutwana, serôla dikôkôlla; Ba re e
rôba le xas maoto a masole.

Bêtêfute, Bêtêfute ya matšasa sealla
nkôpôšo. Lefuana o sweswa ke mang?
Ke sweswa ke mogadi ya mošoro
mmaso - Radile yo a xole a bôna makxowa
mmiteng a a kôka le xo botšo tatao -
Radile.

Ba re asua! Xa se a bôna makxowa
o bone lekawara la mmoto wa Kxethula-
a-matšasa-sealla nkôpôšo

Setôntôlô: ke setôntôlô se phaswa nguana
wa bo Mmaphakana a pududu-a-pudu ya

S 665

K 34/85 F Ledwaba

P1-30*

663 XXIX

K34/85 29

matxalwa ke tšwa ~~ke~~ thabeng ke tšwa
Ramorake ka raka dinase ke tšwa xa-bo-
moxetša, mphoxodima. ke matsikitlake wa
maja ka le leme.

Sebareké „ ke Sebareké nkokatlana, nasa
e tala mokopa. ke ~~ke~~ matawelle kxomo
ya matase-base kuthša mafi ka matawelle
a mahlano. Ba re, thomolela mošidi xodimo
ka ka byale o tšwa bōnang. nna xa ke
swane le bo-tawisi & kxomo e thāwanaš. bo
sehlapišwa mmele ka mehla. marasa-a-
noka. le wōna ke a ka.

Morethwa: ke morethwa kxati ye khulwana
xo itiyu ke xo, paraola, Modisw^a, sala a e
kxoneš.

Moxatladi: „ ke moxatladi o mo khulwana
mošipa diksatowa, mekuta ya sala e
kxakola.

Baasman: „ ke Baasman matebele kxadi-
ma mamphêphâninê kotatlon ke papotšwe
mantolwa-ntolwana a mpapotšexo thabeng.
ka ~~ke~~ xo tšosa ka raxa dipapali, ke

S 665

K 34/85 F Ledwaba

p1-30*

663

XXX

K34/85 30*

thung-thung lerole le thungu moletlou.
Kolobêrê: „ Ke Kolobêrê setwêetwêe
 sidikoi motse wa mohlala ka nthaso
 wa mphakana-wa-ntêntêntê, mphakana-
 a-makxokai.

11

Ends 563